

bölcsészettan-hallgató kapta; vidéki díj czímen 1—1 aranyat nyertek: Stern Gyula (Pápa), Spitz Károly (Ungvár), Csomay Győző (Szatmár), Ambrózy Sándor (Szatmár), Hojtás Ödön (Temesvár); könyvjutalmat: Konratovics Irén (Ungvár), Vadász Sándor (Ungvár). Elismerő okiratokat nyertek az első díjnal: Békei Jakab, Weisz Ármin, Vayer Lajos, Kovacsics Sándor; a második díjnal: Krausz József, Hirschler Lipót, Eisenstein Rezső, Thomay Ernő, Tóth János; a harmadik díjnal Polgár Jenő, Borsodi Miklós és többen; a vidékről: Schorr Ernő (Pápa), Gönczy Lajos (Szeged), Timcsák Béla (Szeged).

Mintaszertű összeállítást tüntet föl a székelyudvarhelyi ev. ref. kollégium «Petőfi-kör»-ének irodalmi pályázata, mely kiterjeszkedik az iskolai tudományok egész körére. Haller Lujza grófnő ajándékából jutalmakat kapnak költeményeknek és kötetlen alakú műveknek legjobb szavalói, a legügyesebb bíráló, a kör legszorgalmasabb tagja és legjobb poétája. Bod Károly tanár alapítványából költeményes és prózai műfordítások nyernek jutalmat (görög, latin, német, francia írók műveiből), valamint márczius 15-ikének alkalmára legjobban megírt, illetőleg elszavalt beszéd és költemény. Arany János és Petőfi Sándor kultuszát 3—3 tétel szolgálja: Arany emlékezete, epikai költészetének és balladáinak fejtegetése; Petőfi emlékezete, lyrájának és epikájának jellemzése. A két költő emlékére ugyanis minden évben rendeznek irodalmi ünnepélyt. Február havában a körben szabad előadásokat tartanak, a következő tétélekkel: Eötvös, Kemény és Jósika regényírása; A kurucz költészet (történeti háttérrel); A bírálatról (Kölcsey, Bajza és Gyulai). A természettudomány köréből: A látás; Górcsövek; Az erő fennmaradásának elve. A történelem köréből: Mi a különbség és hasonlatosság Széchenyi és Kossuth politikai elvei között; Frater György szerepe hazánk történelmében. A klasszikus tanulmányok köréből: A római család; Cicero mint ember, író és politikus. A történelmi meg régiségtani tételeket Solymossy János gyógyszerész és Kovács Dániel tanár ur ajánldékából javadalmazzák.

Önképzés: e szó teljes értelmének a fennálló ifjúsági körök nem felelnek meg. Mert az önképzőkörök csak a szellemet kívánják «képezni», megfelelkeznek azonban az ember mivoltának másik alkatrészeről, a testről. Pedig az igazi önképzésnek ezzel is kell foglalkoznia. Ezt a célt szolgálja, úgy látszik angol mintára, a budapesti gyakorló főgimnázium önképzőköre, melynek élén dr. Négyesy László tanár áll. Tudósításunk ebben irodalmi részről emlékszik meg: ennek elnöke Imrédy Kálmán; és testgyakorló részről: ennek elnöke Cukor Kálmán, rendezői Strauss Pál és Szunyogh Szabolcs. Az első gyűlés tartalmát két magvas felolvasás foglalta el: Fekete Károly «A költészet helye a művészek közt», Simonyi Károly «Az Ilias tartalma» című dolgozatát ismertette meg. Érdeklől hallanánk valamit a testgyakorló rész működéséről is.

FEJTÖRŐ.

Rovatvezető: Csizsár József.

Számtani kérdés:

Valaki kétféle posztból 20 métert vett s fizetett érte 59 frt 20 kr. Az egyikből minden méter 3-szor annyi 10 kr. volt, mint a mennyi métert vett belőle; a másikból pedig minden méter annyi negyed frtba került, mint a mennyit vett belőle. Mennyit vett mindgyikféleből s mennyivel fizette méterét?

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDAJA.

Földrajzi kérdés:

Melyik község az Fehérmegyében, a melynek közelében 1858-ban praehistorikus leleteket ástak ki a dombok alól s melyeket a lakosok Tatár-hegynek hívnak?

Történelmi kérdés:

Ki volt azon trójai hős, a ki a rombadőlt Trójából menekülvén, hosszú bolyongás után Itáliába érkezett, a hol a Tiber partján Latinus király területén megtelepedett s annak leányát Laviniát nőül vette és a rómaiak törzsátja lett? Kinek volt a fia?

Képrejtvény.

Megfejtési határidő 1898. november 19.

A 44. számban közölt fejtörő kérdések megfejtése:

Mértani kérdés: a = 59 méter; m = 21 méter. Képrejtvény: Körmőczbánya.

Helyesen fejtették meg: Kelemen Imre, Král László, Bujnák Pál, Laban Antal, Buzáth Jenő, Adler testvérek, ifj. Paksy József, Windt Lajos, Darvasy Aladár, Weinberger Arthur, Látsek Zoltán, Ugray Lajos, Spitzer Gyula, Ráth Kálmán, Kozsereán Gergely, Deutsch Mór, Farkas Tivadar, Ujfaluzy Sándor, Petrányi Károly, Pivny Aladár, Marx Miksa, Szadnik Sándor, Jakabb Gyula, Miróczky Árpád, Györke Ilona, Holl Egon, Pécsa József, Wohlstein Sándor, Beck István, Gábrriel Ferencz, Herresbacher Dénes, Nyúl István, Ronchetti József, Picker Gerő, Hajdu Pál, Beck Pál, Horváth Dezső, Szenyovszky Ferencz, Mikó József, Kutlik Félix, Péter Rezső, Puskás Endre, Lichtenstern Béla, Benke Sándor, Marton István, Michaelitzky Vilmos, Kokesch Sándor, Hübner J., Toldy Elemér, Sebők Dezső, Thiermayer Ferencz, Alliquander Ödön, Ráth Kálmán, Novák János, Gulyás József, Wessely Imre.

A kitűzött könyvjutalmat, «Külföldi Lant», magyar költők műfordításai című munkát Picker Gerő V. ker. főreálisk. V. oszt. tanuló (Budapest, Báthory-utca 17. I.) nyerte el.

SZERKESZTŐI TELEFON.

A. N. Budapest. Valóban, az akoszorú, mely ott esüng az Arany-szobor saskeselyűjének nyakában, a löcseiek fenyükoszorúja, melyet annak idején mi tettünk le oda. Elsárgult, de még győzi. — T. K. Sopron. Elfogadjuk tudósítónak. — **Beteg a magyar nyelv.** Nagy tüzzel-hévvvel lendülő költemény, de azt véljük, túlló a célon, festése túlságosan erős és eredménye («Tapossátok porba, a mi idegen volt! hadd tudja a világ: Édes magyar nyelvünk beteg — de meg nem holt!») nem felel meg az igazságnak. Ily hangok megjárták volna akkoriban, mikor néhai jó Szarvas Gábor fellépett, abban a germanizmusos, latinizmusos világban. Mi erősen hiszünk, hogy azóta nagy a haladás e téren; írónk nagy gondot fordítanak stílusuk magyarságára, a sajtó is ügyel erre, iskoláinkban pedig derék tanárok vezetik az ifjúságot a helyes ösvényen. Nem, a «betegség» nem oly veszedelmes, sőt teljes megépülés várható! — Figyelemreméltó költeményét féltettük. — **Cz. L.** Némi tehetség kicsillan «A hársfa emléké»-ből. — **P. J.** Déva. Már hogyan közelíthetők mi Makai Emilnek ezt a költeményét, melyet annak idején a Magyar Színházban szavaltak és a «Hét» hozott? — **W. L.** Eger. Ha átmege a mi kritikánk rostáján, mindenesetre.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	SZERKESZTI	SZERKESZTŐSÉG:
Negyed évre... 1 frt 20 kr.	Dr. RUPP KORNÉL	Budapest, IX., Soroksári-u. 31.
Fél évre... 2 frt 40 kr.	főgymnasiunai tanár.	KIADÓHIVATAL:
Egész évre... 4 frt 80 kr.	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.	Budapest, IV., Egyetem-utca 4.
Megjelenik minden vasárnap.		Kéziratokat nem adunk vissza.

LEVÉL A SZERKESZTŐHÖZ.

No még egyszer a színművészet!

Kedves bátyám uram! Olvastam a «Tanulók Lapjában» azt a két cikket az ifjuságról és a művészetekről. Mondhatom, élvezettel olvastam. Igazság mindenik szava. Ennekem azonban kiváltkép az a passzusa ötlött fel, mely ilyen szól a mi diákjainkról: «Azt is tudom, hogy sokat közlölök nem az irodalmi színvonalon álló termékek vonzanak a színházba, hanem egyéb tekintetek.» Hej, kedves bátyám uram, ez az egyeb tekintetek nagy szöveget ütött az én fejembe. Lepel ez, a melyet föl kell lebbenteni, hadd tudjuk meg, mi rejtezik mögötte.

Nem az én hivatalom az, hogy a színházlátogatás jelentőségéről okoskodjam. Pistika is tudja, micsoda gyönyörűség ez, melyhez papa és mama hetenkint elnézdegélnek, őt magát otthon marasztalván, noha ő is ért a dologhoz, mert hisz látta a *Hőfőherkét* Feld Zsigmond bácsinál; így mindig sirás lesz a vége. A színházlátogatás az izlés szükséglete; nagy szükséglete a tanuló ifjúságnak, a mely izlést fejleszteni, mívelni akarja.

Most jönnek az «egyeb tekintetek.» Úgy-e, kedves bátyám uram, jártunk mi már egynehány-szor együtt a Nemzeti Színházban, mikor régi jó magyar szerzők régi jó darabjait adták? (Muszájból, évfordulók alkalmával.) Kongott az egész nézőtér. Meg lehetett olvasni a jelenlévőket. Diák alig akadt köztük egy-kettő. Pedig bizony a maturán elnyomják kegyetlenül, ha ama meglátogatatlan színjátékok tartalmáról be nem tud számolni.

De jártunk mi egyéb előadásoknál is. Szenzációs izgató külföldi drámáknál, divatos operet-teknél. Zsúfolt vala a ház és tombolt a tapsvilhar.

Leghangosabban ujrátak, legesattogóbban tapsoltak a diákok.

Már ez így van mindenütt, vidéken úgy, mint Budapesten. A nagyközönség rossz példája rontja a fiatalságot is. Hódít közepette is a nagyközönség elsekélyesedett izlése: a *nemzeti irodalmat csak hallomásból, tankönyvekből, nem pedig gyakorlatból ismerni meg.* Drága szerkesztő uram! emlékszik-e arra a téli estére, mikor erről a themáról beszélgettünk a meleg kandalló mellett? Én rámutattam az ön régi könyveire, azt kérdeve: hány ember ismeri ezeket e széles földön? Van-e őt ember Magyarországon, a ki Pázmány *Kalauzát* végigolvasta? Ki olvasta Kemény Zsigmond összes műveit? (Nagyszámú, irodalomban verzátus ösmerőseim között egyetlenegy ilyen akad.) És ha néhai jó diákkoromra visszagondolok, eszembe jut, hogy mikor elolvastam *Tinódy* Lantos Sebestyén összes versezeteit, azt mondták rám társaim: Szent-e, vagy örült? Megjegyzem, Echeharay ő spanyolságáról ki sem tudott akkoriban.

Kiterjesztve a tételt: ki az a szerencsés ifjú a Kárpátoktól az Adriáig, a ki Vörösmarty *Maróth* báuját, Csongor és Tündéjét, *Fátyol* titkail; a ki *Stibor* vajdát, a *Csalódások*, a *Kegyenczel* szinpadon előadva látta, hogy Fáy András, Csató Pál jobb sorsra méltó darabjairól ne is szóljak? (A Simay Kristóf *Igazháziját* előadták a Nemzetiben: mily jó, hogy egy században egyszer van csak százéves fennállási jubileum!) Azt hiszem, kedves bátyám uram, hangtalan némaság támadna, ha erről kérdést találna intézni a «T. L.» olvasóihoz. A tényállás persze azért ilyen, mert az említett jeles műveket abszolte nem hozzák színre. De ha színre hoznák is, kongana a nézőtér. A ki nem hiszi e következtetés jogosságát,

menjen el a Nemzeti Színházba, a mikor ott egyszer egy esztendőben (Vörösmarty születésének évfordulóján) az *Áldozatot* adják.

A *fine de siècle* szakában ki is tenné tönkre egy estétjét a «klasszikusok» kedvéért?

Hohó! Ennél a gallus szónál álljunk meg egy percze. Ide azzal a *Figaro*-val, mely itt hever asztalunkon! Nézzük, mit adnak e héten a *Comédie Française*-ben, a világ első színházában? *Amphytrou*t Molière-től, *A pereskedők* Racine-től. És mind a két előadást megelőzi Sarcey-nek, a francziák Gyulai Páljának felolvasása, melyben a darabot irodalomtörténetileg és esztétikailag ismerteti a közönséggel.

De itt már, kedves bátyám uram, fölbuzog ereimben a jó szíttya vér. Mit! mi magyarok *francziábbak akarunk lenni a francziáknál*, kik izlés dolgában mindenha vezettek a nemzetek között? Ők megbecsülik jeleseiket azzal, hogy színre hozzák régi darabjaikat, még az elavultakat is: mert bezzeg épen *Amphytrou* és *A pereskedők* Istenigazában elavult színművek! Minálunk pedig penészedésre kárhoztatják Kisfaludynak, Vörösmartynak életben, színben sokkalta fiatalabb darabjait.

Ha így van a dolog, üsse a part a nagy közönség izlését. De az ifjúságnak, a jövő reményiségének izlése ne idegeneskedjen el! Az ifjúságot a helyes ösvényen, a régi jó tiszteletében köll vezetni e részben is. Azt hiszem, avatott eszköz volna erre a következő:

Rendezzenek a parlagon hevertelett, klasszikus értékű magyar színdarabokból előadásokat, még pedig egyenesen az ifjúság számára. A Comédie Française mintájára üljön ki a tanárvilág valamely jeles esztétikus tagja a cortina elé és tartson rövid ismertető fejtegetést az előadandó színdarabról, irodalomtörténeti és széptani oldalról. Azután kezdődjék a színjáték. A «miscere utile dulci» elve soha hatalmasabban testet nem öltet, mint ily formában.

Hogy e gondolat kivihető, ahhoz szó sem férhet. Az ezen (teszem) kéthetenként, délutánonként tartandó előadásoknál meg kell jelennie (és kétségtelen, hogy szíves-örömmel jelenik meg) az egész diákságnak — a ki csak a lábát bírja. Meg vagyok róla győződve, hogy kedves bátyám uram könyörtelenül secundába ponálna magyar nyelvből azt a nebulót, ki ezen előadásokról esupa közömbösségből elmaradna. A mi a dolog pénzügyi oldalát illeti: a helyárok természetesen lehetőleg legolesóbbra leszállítandók és a szegény-

sorsú, jú tanuló ifjak ingyenjegyekkel ellátandók volnának.

Ó, bár hamar eljönne az idő, hogy e gondolat ne lenne afféle jámbor óhajlás és igaz valósággá válnék! Ifjúságunk izlésben finomodnék, műveltségben gyarapodnék, magyarságban izmosodnék általa. Ebben az erős hitben köszönti önt, kedves bátyám uram, Öcsesc ura.

A JÉG-SPHYNX.

18

Irta Jules Verne. Fordította Gaal Mózes.

— Kötelességünk, hogy imádkozzunk azoknak a lelki üdvösségeért, a kik az emberbaráti szeretettől indítva e nehéz útra vállalkoztak. Térdre, «Halbrane» hajósai!

Mindnyájan letérdeltünk és imádkoztunk.

— Most pedig az élőkhoz intézem szavaimat. Kijelentem, hogy mindnyájuktól föltétlen engedelmességet követelek. Bármit parancsoljak is, ellenmondás nélkül tartoznak teljesíteni. A fedélzeten úr vagyok —

— A fedélzeten! . . . mikor hajónk sincs! — veté közbe daczosan Hedrne.

— Tévedsz, Hedrne! A hajó megvan, újra vízre fogjuk eresztetni . . . Ámde, ha csak a csónakunk maradna is meg, annak is én vagyok a kapitánya. Jaj annak, a ki arról csak egy pillanatra is megfeledkezik.

A «Halbrane» 1° 5' távolságra, hatvanöt tengeri mérföldre volt a déli sarkponttól.

VIII. FEJEZET.

A kegyelemdöfés.

— «Munkára!» — parancsolá Guy Len kapitány, s a matrózok mind nagy buzgósággal láttak hozzá. Mindenki érezte, hogy egy percz elvesztegetni való idő sincsen. A mi az élelmiszereket illeti, azzal a «Halbrane» még legalább tizen-nyolcz hónapra el volt látva.

Guy Len kapitány és West Jem elhatározták, hogy a hajóról mindent kiraknak, hogy az alácsúztatás könnyebben történjek. Az árbocokat, a vitorlaköteleket mind leszédtek s egy helyen összehalmozták. A fenékhelyiségből is kihordották mind a hordókat, melyek szeszes italokkal és élelmiszerekkel voltak tele.

A matrózok aznap a kirakodással voltak elfoglalva. Találtak egy alkalmas üreget a jéghegy oldalán, ott halmozták fel a hordókat, ládákat, göngyölegeket.

A második fontos feladat az volt, hogy a nagy csónakot szintén biztos helyre vigyék, s főleg éjjel őriztessék, mert Hedrne czimboráinak eszébe juthatna, hogy egy őrzetlen pillanatban egerútát vegyenek.

A síkon, mely a jéghegy közepe táján volt, hevenyében sátrat ütöttek. Pózna, vászon bőven állott rendelkezésünkre; az ágynevet is oda

viteltük, s így éjjel a széltől annyira-mennyire meg voltunk óva. A hajó szakácsa Endicott egy alkalmas helyen ütötte fel a tanyáját, tűzhelyet készített, s a körülményekhez képest berendezkedett.

Meg kell jegyezmem, hogy ez alatt a három nap alatt Hedrne viselkedése ellen semmi panaszunk sem lehetett. Hedrne jól tudta, hogy őt különösen szemmel tartják, s hogy Guy Len kapitány vele szemben kéréllhetetlenül fog eljárni, ha okot szolgáltat reá, azért látszólag esendesen viselkedett. Kár volt ezért az emberért, mert lépten-nyomon tapasztaltuk, hogy sok természetes esze van és rendkívül hasznavehető, ügyes kezű. Ehárom nap alatt megmutatta, hogy milyen becses munkaerő. Hátha megváltozott, s többé nem fog bűjtogatni? . . . Ki tudja? . . . Én alig hiszem — Hurliguerly még kevésbbé.

Dirk Pétert nem győztem eléggé bámulni. Nappal úgy dolgozott, hogy négyen sem tettek túl rajta. Néhány órát aludott, s éjjelenként a maga jószántából őrizte a csónakot.

A felől tehát nyugodtak lehetünk, hogy Hedrnek egy könnyen nem kerítik hatalmukba. Mióta a «Halbrane» - val

az a szerencsétlenség történt, nem közeledett hozzám. Ugyan mit is mondhatott volna nekem?

Néha elnézegettem, hogy Holt Mártonnal együtt dolgozott; Holt szeretett volna vele beszédbe elegyedni, de Dirk Péter nem volt hajlandó egyetlen kérdésre sem válaszolni. Ha az a vallomás jutott eszembe, melyet minapában a meszticz tett, hideg borzadály futott végig a hátamon. Meg voltam győződve arról, hogy a matrózok még nagyobb undorral fordultak volna el tőle, ha megtudják, hogy Parker tulajdonképpen Holt Ned volt, Holt Mártonnak a bátyja . . . erről

a borzalmas titokról szerencsére nem tudott más senki, csak Dirk Péter és én.

Mikor a hajó kiürítésével készen voltunk, West Jem vezetése alatt a matrózok egy része hozzá fogotta a jéghegy menedékes oldalának kiválásához. A csúztatásra alkalmas ágyat kellett kivágniok.

Ezek a munkálatok január 24-dikéig tartottak. A hőmérsék ez alatt nem változott, sőt a hőmérő higánya néhány fokkal feljebb szökött a fagypontra. A mi álló jéghegyek körül kisebb fajta jéghegyek úszkáltak, eleget aggódtunk amiatt hátha egyik vagy másik a miénkbe ütközik.

A kapitánynyal és West Jemmel gyakran beszélgettünk a helyzetről. Úgy tapasztaltam, hogy a hadnagynak sokkal több a reménye, mint a kapitánynak. West Jem bizvást hitte, hogy ha valami véletlen szerencsétlenség közbe nem jön, sikerül a «Halbrane»-t vízre bocsátanunk. A kapitány, ha tört szívvel is, de végképpen lemondott arról, hogy szerencsétlen bátyját megtalálja.

Arra természetesen kár lett volna csak egy szót is vesztegetnünk, hogy esetleg útunkat délnek vehetnők. Előre tudtam, hogy mit felelné Guy Len.

Hurliguerly néha-néha felkeresett engem, s elbeszélgettünk.

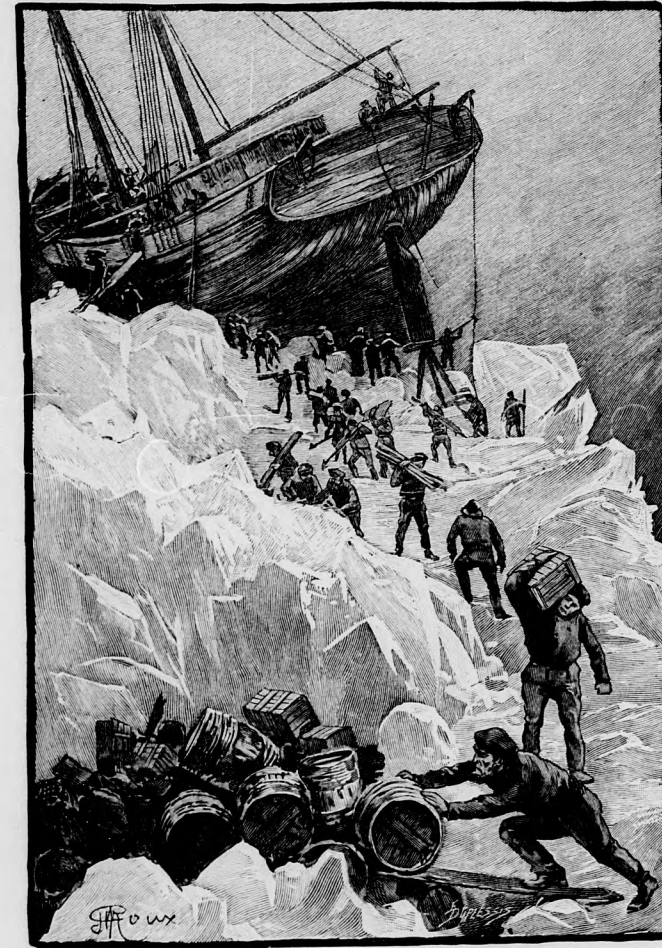
— Nincs rendén a dolog, uram. Vannak a matrózok között nagyon elégedetlenek.

— Talán Hedrne újra okvetetlenkedik?

— Azt éppen nem mondhatnám, mert a mióta ő kelmét szemmel tartom, azóta nem igen jár el a szája. Ovatos ficzkó, behúzza a farkát. Csak az nem tetszik nekem, hogy legutóbb Holt Márton is kezd vele barátkozni.

— Ugyan ne mondja.

— Barátkoznak, . . . jól láttam én . . . Figyelje csak meg! Hedrne minden alkalmat felhasznál,

«MUNKÁRA!» — PARANCsolá A KAPITÁNY.

hogyan Holt Márton közelébe férközzék, sokat fecseg, s úgy veszem észre, hogy Holt Márton szívesen hallgatja.

— Nem gondolnám, hogy Hedrne rossz hatással lehet a derék, becsületes Holt Mártonra...

— Ki tudja? ... Hedrne veszedelmes ember, réti a módját, hogy miről és mit beszéljen. Tudja-e, hogy legutóbb miről beszélt neki?

— Dirk Péterről volt a szó, Hedrne így szólott: «maga ne vegye zokon, Holt, a mesztictől, hogy kerüli, s tudni sem akar a hálájáról. Ne feledje el, hogy az életét egyszer megmentette... Különbén tudja ugy-e, hogy ő is azon a hajón szolgált, a «Grampus»-on, melyen ha nem csalódom, a maga bátyja, Ned...?»

— Micsoda, a «Grampus»-ról beszélnek? — kérdém esodálkozva.

— És Holt Nedről!

— Holt Márton mit mondott erre?

— Így szólott: Szegény bátyám! Azt sem tudom, hogyan pusztult el. Ha lázadás tört ki a hajón, ő bizonyosan a kapitány pártját fogta, s talán megölték...

— Hedrne még tovább is folytatta a beszédet?

— Folytatta: «Elég szomorú dolog, Holt — mondá — ... A mint én hallottam, a «Grampus» kapitányát két vagy három emberével egy csónakra tették ki: hátha köztük volt a maga bátyja is? ...»

— Tovább! ... Tovább! ...

— Hedrne biztatta Holtot, hogy kérdezze meg Dirk Pétertől, ő bizonyosan tudni fogja. Holt azt felelte reá, hogy egyszer kérdezte is a mesztictől, s hogy Dirk Péter hebegett, dadogott, szörnyű zavarba jött, nem is mert reá nézni, tompa, kongó hangon tördelte e szavakat: «én nem tudom... én nem tudok semmit».

— Ennél többet nem beszéltek?

— Nem, Jeorling úr. Én nem hallottam. Hedrne agyafúrt fizkó, s egyáltalában nem tesz nekem, hogy a derék Holt Márton szóba áll vele. Őszintén megvallom, ez a hír engem valószínűleg megrémített. Mi oka lehet Hedrneknak arra, hogy éppen Holt Nedről beszéljen és Dirk Pétert hozza szóba? Tud-e valamit a rémes titokról, s ha tud, vajjon kitől, mikor hallotta?... Isten őrizzen attól, hogy Dirk Péter tudomást vegyen a dolgról, ... Ki tudja mit tenne Hedrneval.

Mindenesetre szigorúan szemmel kell tartani ezt az embert; ha valami áldatlan dolog történik, ő lesz annak az okozója.

Két nap múlva készen voltunk minden munkával. A hajó ki volt tatarozva, a jéghegy oldaláról levezető meder is elkészült. Január 28-dikán délután kiadta a kapitány a rendeletet, hogy mindenki álljon készen, másnap hozzá kellett fogunk a nagy munkához, melytől megszabadulásunk függött. Aznap a kapitány kettős adag ételt és italt adatott a matrózoknak. Reá szolgáltak, mert ezen a héten igen sokat dolgoztak.

Másnap délelőtt tíz órakor szándékoztunk a

«Halbrane»-t helyéből kimozdítani és merész útjára boesátani. Reméltük, hogy este már a tengeren lesz.

Alig akadt olyan közöttünk, a ki ne hitte volna biztosan, hogy sikerülni fog a hajó vízre boesátása.

Reggeli után fölkerelkedtünk, hogy hozzá fogjunk. Néhány matróz előre sietett, s ime e pillanatban a bámulat és iszonyat kiáltását hallottuk.

Megrendítő, borzalmas volt a kép, melyet láttunk. Egy pillanat műve csupán, de soha elfeledni nem fogom.

Az a jégtuskó, mely oldalról tartotta a «Halbrane»-t — alá omlott. Ezer darabba tördelőzve, a kiálló jég-szögleteken ugrálva, le a haragos, zöld tengerbe. És vele együtt zuhant alá a támasz nélkül maradt hajó.

A fedélzeten két matróz volt: Rogers és Gratian. Hiába akartak kiugrani, megmenekülni... alázuhantak ők is menthetetlenül.

A harmadik áldozat az új matrózok egyike volt, a kit a hajó azon nyomban alakatlan, vérző hústömeggé sajtolt össze.

A «Halbrane» elmerült a tengerben. A víz össze csapott felette, kavargott, örvényezett a tajtékos fehér hullám...

IX. FEJEZET.

Mi tevők leszünk?

Mintha a villám sújtott volna közénk, némán, megdermedve néztem ezt a szörnyű jelenetet... Egy futó pillanatnál nem tartott tovább! Az imént még száz lábnyira a tenger színe felett, s most talán ötszáz lábnyira lenn a tenger fenekén... szegény hajó! Nem, ... nem gondoltunk semmire, ... nem akartunk hinni, hogy valósággal megtörtént.

Torkunkon akadt a szó, lábunk gyökeret vert. Nines szó, a mely elegendő hűséggel kifejezze érzelmeinket.

Láttam, hogy West Jem szeméből nehéz könyesebb gördült alá, mikor a «Halbrane»-t többé nem látta... Az ő kedves hajója oda van! ... Ez a vasakarátú, erős férfiú... sirt.

Három emberünk irtózatossal halállal mult ki. Két hűséges régi matróz: Rogers és Gratian közöttük... még most is úgy rémlik, hogy látom esdőleg felénk nyújtott kezöket, ... hallom kétségbeesett kiáltásukat. Tíz nap alatt három új áldozat... Minő végzeteljes út! ... Ha eddig kedvezett a szerenese, most százszorosan sújt a szerenésatlenség.

Végre a kínos, halotti esendét a kétségbeesés zavart kiáltásai törték meg. Többen azt mondták, hogy jobb lett volna a hajóval együtt elpusztulni, akkor minden nyomoruságnak vége volna már...

Hearne félre állott, nem szólott egy szót sem, de ezimborái kiáltoztak:

— A csónakhoz! ... A csónakhoz! ... Szegények nem voltak talán eszükön, a félelem

megzavarta elméjüket. Csapatostul a csónak felé rohantak.

Guy Len kapitány és West Jem hadnagy útjokat állották.

Én meg a csónakmester nyomban hozzájuk siettünk. Nekünk fegyvereink voltak, s elhatároztuk, hogy semmi áron sem engedjük át nekik a csónakot. A csónak közös birtokunk volt.

— Hozzám jertek, matrózok! — kiáltá Guy Len kapitány.

— Ide jertek, vagy lelövöm azt, a ki egy lépéssel tovább megy! — ismétlé a parancsot West Jem.

Mind a kettő lövésre készen tartotta a pisztolyát, Hurgliguerly is czélezott a puskájával, s én a karabélyomat emeltem fel.

Mind hiába! A boldogtalanok sem nem hallottak, sem nem láttak, s ime a hadnagy golyója azt, a melyik legközelebb volt már a csónakhoz, szíven találta, lebukott s a meredek lejtőn lezuhant a tengerbe.

(Folyt. köv.)

HA BORT ISZOM...

(Anakreon görög eredetijéből.)

Ha bort iszom, szívem, lelkem
Úgy fellángol, majd elégek,
Felhevülve a múzsáknak
Dicsdalokat énekelek.

Ha bort iszom, mint a szellő
Tovaszáll terhes bánatom,
Minden gondom, keservemet
Mély sírba temetve látom.

Ha bort iszom, Bachus a bú
Lánczait mind feloldozza;
Újra virít, illatozik
Ifjukorom szép tavasza.

Ha bort iszom, mámoros fóm
Haván illatos babérok
Szép koszorúba füződnek,
S én vidám éltetmről dallok.

Ha bort iszom, istenekkel
Fényes égben mulatozom,
Testem, lelkem földi részét
Elázthatja a billikom.

S ha még ezután is iszom,
Egyre nő a boldogságom:
Elalszom és hogy így haljak,
Mindenfelett ezt kívánom.

MAGYAR-MONDÁK.

A Tanulók Lapja számára írta Gaal Mózes.

Árpád, a fővezér.

Idő telt, idő mult. A hazát kereső magyarok elértek egy nagy rónaságra, melytől Keletre nyúlt rengeteg nagy erdő, s a rengeteg erdőn túl a hókoronás bércz, mely a felhőkig nyújtja büszke ormát.

Tél fagya itt érte, tavasz napja rájuk meleg sugarait e helyen lövelte. Úgy hitte egyik is, azt tartá a másik, hogy ez a föld vala Etele országa, mert lám, gazdag róna, folyók szdelik át és a rabszolga nép, a mely bitorolta, átadá szó nélkül, harezra ki sem állott az erős magyarral.

Csak Álmos nem hitte, s Álmos fia Árpád, ők mind azt hajtották:

— Nem lehet ez a föld Etele országa, hol vagyon Budának királyi városa, kőből rakott házak romjait sem látják. Hún-bércz nem tekint itt királyi hazára. Nem lehet ez a föld Etele országa.

De azért maradtak, mert a többi vezér kivánta, s megoszlott a négy folyó mentén, völgyeken, sikokon sátrakat verének, s mind azt hajtogatták, jó nekünk e haza, jobbat se kívánjunk.

Idő telt, idő mult. Álmos barna haját fehérre festették az eltűnő évek, homlokán és arczán barázdát hasított az évek ekéje. Árpád pedig virult, mint a fiatal tölgy, melle boltozatján, mint egy ércz-paizson lengett sűrű szála fekete szakálnak, karja erőt, szeme lelke nagy jószágát első tekintetre elárulta vala.

Turul fia, Álmos, kedvvel legeltette apa-szemét rajta, s így tünődék gyakran:

— Hadúr nekem adta a nagy tisztességet, hogy népét kihozzam Nagy Magyarországból, Hadúr a magyarnak adta örökségül Etele országát, tejjel-mézzel folyó, bérezzel koszorúzott tündér-birodalmat. Nem látja vén szemem, pedig látni vágyom, addig ne borúljon szememre örök éj, a míg meg nem láttam; teljesedjék szívem csak akkor örömmel, ha Hún-bércz ormáról el-végig tekintek csupán egyszer rajta, azután nem bánom, ragadjon el Hadúr, vigyen engem vissza Ögyek apám mellé, Emese anyámmal takarjon be egy sír, s álmodjam szép álmot az ősi hazában boldog unokákról... Ezt a véget add meg, magyarok Istene, hallgasd meg a szómat.

Idő telt, idő mult. Hírek kerekedtek, el is terjedtek a hét Magyar földjén, és azt beszélték, hogy túl irdatlan erdőn, havas hegyen is túl,

Etele országa ott vár a magyarra. Ne vesztegeljen itt, életét henye pásztor módra, mikor harezra termett. Kardját ezifraságul szegre ne akasztassa, ölébe a kezét veszteg ne nyugtassa, mert bizony Hadúrnak nem tetszik ez élet.

Keringtek a hírek, megbolygatták agyát hat magyar vezérnek. Összetanakodtak, megkérdezték a jóst, mitévők legyenek, adjon ő tanácsot. Zoárd fehér lovat áldozott Hadúrnak Szereth vize partján, reggeli órában, s ezt olvasta ki a fehér ló jonhából:

— Gyüljön össze mind a hét törzs feje, nemzetségek főbbje Álmos sátra körül nemzeti tanácsra, mert nagy dolgok lesznek, minők még nem voltak sem ennek előtte, sem ennek utána. Hét kard a hét kézben hétfelé vagdalva, töredékeny jószág; kiesik a kézről vagy kiverik onnat, s egyenkint elhullnak a harezban erősek; hét szívben hét felé oszlik minden szándék, s bátor kívánják ök, soha övék nem lesz Etele országa, mert gyengék széthúzva, erősek úgy lesznek, ha a száznyolcz nemzet, a hét törzs *egy* test lesz, egy úrnak szavára intézi köz-sorsát.

Zoárd ezt mondotta aggok böles szavával messzeesengő hangon.

Mind a kik hallották, felzúgának erre:

— Teljesedjék Hadúr nagy-erős parancsa!

Fel nemzeti szerre magyarok! Álmosnak sátra köré gyűljünk, ott lássuk el dolgát a magyar nemzetnek! Irigység ne bántson, visszavona tőlünk idegenné legyen. Testvér-egyezségnek kötése növelje a magyar hatalmát.

Zengett a szó... zengett. Visszhangja nagy támadt, a merre csak terjedt; szívek nyiladoztak öröm-befogadni, s mi itt-ott elaludt, százszoros erővel támadt a régi vágy, hogy elvegyék karddal jogos örökségük: Etele országát.

Álmos régen várta ezt a dicső napot. Maga jószántából, avagy erőszakkal nem állott ő elő, igaz volt a lelke, s tudta, merthogy érzé, tartós egyezséget nem teremt egy ember nagyralátó vágya. Előtte a példa, Etele példája, abból okult ő is, abból hadd okuljon a magyarok népe. Hét fát hárskötéssel kötözhetsz te egybe, haj de meddig tart el te gyöngye kötésed, ha nagy vihar támad, mely az ágat tépi, fatörzsét megdönti: hét fát, hogyha önként egygyé kulcsolódik a termetes ágak ezer-ezer ága, s lesz nemcsak lát-szatra, hanem valójában a hét fából *egy* fa... Ezt vihar korbácsa hasztalan csapdossa, kiállja a csapást, s virul, lombosodik, újabb gyökeret hajt, s ezred évet elér... Vagy annál is többet.

Álmos sátra körül gyültek, gyülekeztek, sátrat sátor ért ott virágos mezőben, csoportba verődtek a nemzet vezéri, s ki nem fogyott a szó beszédes ajkukról. Ünnepi köntösét öltötte vala fel minden magyar eznap, haj, de ünnepebb volt szívök, mely buzgott, s a testvér-szeretet lángját lobogtatta barna ábrázaton.

Hadúr nagy gyönyörrel nézett le reájok, a mint soh'se nézett marezona húnokra, Etele-re sem, mert Etele-t Budának vére beszennyezte Budavárosának szomorú piacán.

És mert Hadúr arcát az öröm festette, kiderült homloka a levegőégnek, szellő alig lebbent, s a kék egen úszva báránnyelűk arany-ragyogása látszott. Mikor együtt voltak, úri sátorából előhívták Álmost a magyar vezérek, felvezették őt egy csekélyke halomra, Árpádot baljára állították, s maguk jobbra-balra tőlük a halom lejtőjén elhelyezkedének.

Előttük karéjban sűrű nagy tömegben a magyar nemzetnek színe-java várta szorongó kebellet, hogy mi fog történni.

Első vala Álmos, ki a szót megkezdte:

— Hadúrnak tisztesség, a magyarnak áldás!... Hét törzs és száznál is nyolczezel több nemzetiség, mely itt összegyüle, adjátok Álmosnak tudnia: mi végből gyültetek sátrának körül most össze?

Vezérek közül a legöregebb szólott, nyújas arcú Előd, a kevés beszédű:

— Magyarok, a szónak mestere nem vagyok. Nem tanítottak rá, nem is hivalkodom. Megértettük Hadúr apai tanácsát, a kit Zoárd mondott minapában nekünk. Álmost választjuk meg egyetlen vezérül, magyarok apjának nevezük ezentúl, mert derekabb nála közöttünk egy sincsen. Ügyefogyott szavam zokon ne vegyétek.

Álmos vezér éljen! Álmos!... Álmos!... Álmos!

Tízezer toroknak kiáltása dörgé, egybeesapott a hang, s mintha szárnyon kelne fel magasra, szállott Hadúr trónusáig.

Mikoron pediglen elhangzott, felszállott, lön halotti nagy csend, Álmos vezér intett, s kucmáját levéve, ilyenéknép szólott:

— Hadúrnak tisztesség, a magyarnak áldás! Törzsek becsülése, nemzetségek kedve engemet eltöltött nagy földi örömmel. Hadúrnak köszönöm, és köszönöm nektek, belőle nagy áldás fejetekre szálljon. Kezembe adjátok a vezéri kardot, illendő kérdeznem becsületes szívvel: vajjon

elbírom-e? Mert gyarló az ember; a hatalom maszlag, s míg édességének mézét szája érzi, addig telhetetlen, s erejét nem mérve úgy kapkod utána, mint színes kavicsért nyult ki a gyermek-kéz. Tőlem elmúltak a fiatal esztendőök, s a miket megértem, tanúságul szolgál. Mérem nehézségét a vezéri tisztnek, mérem nagy mivoltát annak a munkának, mely reánk vár eztán Magyar ivadéki. Hazát kell szerezni, azt nagygyá kell tenni. Ifjú erő kell erre a munkára, mert agg ember kidül fele útján könnyen s akkor tanácstalan áll az egész nemzet. Hebehurgyasággal ne vádoljon senki, magam se vádoljam magamat, óhajtom, azért vessétek ki szemeitek másra, kit erősnek tudtok, kit igazságosnak, kinek a vállalai megbirják

— Álmos fia, Árpád... Árpád vezér éljen!
Se vége, se hossza lelkes riongásnak, mintha diadalmas esata végén a szív kiontja magából, a mitől megáradt: öröme tengerét.

Húnok hat vezére kapja magát aztán, széles érez-paizsát tenyerére véve, össze a pajzsokat illesztik hat végén, arra emelik fel Árpádot, s hordozzák köröskörül, s a lég megtelik nevével.

— Árpád... Árpád... Árpád... magyaroknak feje, Árpád a fővezér!

Serénykezű szolgálak, garabonczák hordják halomba a galyat, lobogó tűz éled, fehér ló felnyerít, táltosok áldoznak, Zoárd pedig hozza Álmos öreg túlkét, színaranyból vésett, ezírfázattal teljes vezéri, nagy túlkét.

MEZTELEN KARJUKNAK EGY ERÉT MEGNYITÁK.

a terhet. Szívesen vegyétek, ne zokon beszédét az öreg Álmosnak.

Szólott, s elhallgatott.

Némán állottak ott a magyar vezérek, szemeket Álmos arcára szögezték, majd reáfordíták párducz kacagányos, daliás Árpádnak izmos alakjára s pihentették hosszan szemeket rajta.

Hófehér szakála lágyan simult Álmos széles kebelére, arcának vonása békeségről szólott, szemei tűzének megszelidült lángja; apának lát-szott, ki böles tanácsát osztja; ám mellette Árpád apja hasonmása, a milyen Álmos volt hajdan Ögyek mellett: fiatal oroszlan, karjában dagadó erek, csatornai életerős vérnek, mely mintha lobogna, szemében bátorság, mely magával ragad.

S mintha egy érzéstől lüktetne a szívök, csak kipattan a szó, mint a röpülő nyil mindnek kebeléből:

Hét vezérnek int a magyarok táltosa, hogy az oltártűzhöz közelebb lépneek hún-magyar szokásból esküdni az esküt, pecsételni vérrel a szert.

Oda álltak menten a törzsek vezéri, meztelen karjuknak egy erét megnyiták villogó aczétkard hús-metsző hegyével, s a kiserkedő vért tülökbe csorgatták.

Zoárd Hadúr ege felé nyújtá karját, oszt vevé a túlköt s átadta Árpádnak.

Árpád komoly arczczal, ünnepeyes szóval ezenképpen szóla:

— Hadak ura isten, te hallgasd meg szómat, úgy áldj meg, úgy verj meg, a mint becsülettel viselem a kardot, mit kezembe adtak a magyar vezérek. Harezban elül járok, népem javát nézem, fejdelmi tanácsba társaimul vészem, s a hadi zsákmányban igaz lélekkel én mindig osztályt

teszek vezértársaimmal. Hadak ura isten, úgy áldj meg, úgy verj meg!

Igy esküvék Árpád, aztán a tülökből ivott, közös vérnek italát izlelte, hogy mint egyesültek közös akarattal, úgy vegyüljön el a vér is ereikben.

Átadta a tülköt Elődnek. Ki mondá oltár elé állva társai nevében:

— Hadak ura isten, te hallgasd meg szómat, úgy áldj meg, úgy verj meg, a mint engedelmes hívei leszünk mi Árpád fővezérnek. Harezbán öt követjük, parancsát fogadjuk, s míg nemzetsége él, fiát s fia fiát ismerjük urunknak. Vére kiomoljon annak, a ki köztünk visszat csinál, s Árpád szavát nem fogadja. Úgy áldj meg, úgy verj meg Hadak ura minket! . . .

Hat vezér kezében sorra járt a tülök, eskü-szó elhangzott, közös vért megitták, s a mi benne maradt a vezér tülkében, agg Zoárd ráönté az oltár-tüzére, mely lobogó lángját vígan szállatta fel Hadúr ege felé.

Hét szívből egy szív lett, hét akaratból egy, hét törzsből egy nemzet. Magyarok sorsának ez a fordulását nézte boldog Álmos diadalmas jövő biztos zálogának.

Lakoma, vigasság, nagy áldomás zárta be az egyesülő nemzet örömnapiját. Megnyílt vala minden szív a reménységnek; ének-mondók ajkán támadt új dal bőven; el-elmondák azt is, a mi rájuk maradt a nagy Eteléről, s arról, kit lesujtott testvér-viszály átka szegény királyfíró, Csabáról . . .

Jobb napok várjanak a magyarra, jobbak, kiknek Hadúr adott testvér-szeretetet, s testvér-szeretben hétszeres hatalmat! Nőjjön meg a nemzet, örökét átvegye, örökét megvédje örökön-örökké!

Isten uja és a flagellánsok.

Általában Európa népességének mintegy $\frac{1}{3}$ -da, sőt más kütfők szerint $\frac{2}{5}$ -de esett áldozatul.

A betegség rendkívül heves hideg lázzal kezdődött, mit delirium, merevültség és önkivület követtek; a nyelv és ajak elkékült, a lehelet kellemetlenül szaglott; sok embert még e mellett tüdőlob és vérhányás által lepett meg; ezután bőrvérzés következett be, mely fekete foltokban mutatkozott; (innen a «fekete halál» elnevezés). Legtöbb beteg mindjárt az első napon elhalt, s csak azokat menthették meg, kiknek bensejében daganatok képződtek. Egyszóval mindama jelen-

ségek, melyeket a bécsi katasztrófa szerencsétlen áldozatainál észleltek.

Az akkori orvostudomány kabalisztikus formuláival s esodahatású titkos szereivel a gyorsan dúló ragálynak nem állhatott ellent, sőt kórházak sem gátolták annak terjedését, miután az első kórház csak az 1403-ik évben jött létre Velenczének nazareti Sz. Mária szigetén.

Ennyi végzetes csapás következtében végre általános rémület fogta el az a nélkül is egyházi átok alatt nyögő emberiséget, melynek a vallás jótékony vigaszt is nélkülöznie kelle. A pápa indulgenciát ígért mindazoknak, kik magukat betegápolásra ajánlották fel, s egy hiteles okirat kétségtelenné teszi azt, hogy ily minőségben 124 ezer 434 francziskánus lett a járvány áldozatává; valóban fényes sugara volt ez a felebaráti szeretetnek ezen szomorú korszakban! — Minden erköles és természetes kötelék felbomlott; az emberek egy része a kétségtelen halállal szemben vakon rohant a kicsapongások mámorába, hogy az élet hátra levő néhány percze alatt az örömek poharát fenéig kiüríthesse; mások pedig magukba zárkozva szánandó önzéssel hunyták be szemeiket embertársaik nyomora előtt; — másfelől isten ostorának csapásai alatt feltámadt nagyon a vallásosság, de az is végletekre, s tisztátalan elemekre: gyűlölség, üldözés, örülségre és kicsapongásokra oszlott fel.

A középkor legboldogtalanabb emberei közé tartoznak azon irgalomra méltó teremtmények, kik a legundokabb keleti betegségben, az úgynevezett *bélpoklosságban* szenvedtek. Ezeknek élő testükön egész testrészek elszáradtak, míg lassankint fájdalmaik végéhez jutottak. Az emberi társadalom ezeket kizárta kebeléből; nyílt kútnál vagy folyamnál mosakodni, árucikkeket kezeikkel érinteni, keskeny ösvényeken járni, kút-kötelet megfogni vagy idegen edényeket használni, kimos halálbüntetés terhe alatt el volt tőlük tiltva. Azon idők felfogása szerint ilyes betegség a szenvedőn halálos vétkek büntetése volt. Továbbá az ily beteg számára a község magános helyen külön kunyhót emeltetett, hova papok által kísértetvén, ezek egyike az ágyra a temetőből hozott földet vetve, e szavakat mondá: «A világra nézve meg vagy halva, élj Istennek!» — Ezután pár vigasztaló szót intézett a szerencsétlenhez; a kunyhó eleibe fakeresztet tűzött, melyre perselyt akasztott, az arra járó-kelők alamizsnájának befogadására. — Sajátos öltöny különböztet meg az ily számüzöttet; kezeit egészen elfödve kellett hor-

A GYERMEK MÁTKAPÁR.

Feszty Árpád «Zsolt eljegyzése» című festményéből.

dania; szolania nem volt szabad, hanem e helyett kepelölével adott jelekkel értette meg magát. — A nagy dögvész alkalmával ezen háromszorosan szerenesetlenekre fordult az elkinzott nép gyanuja, az iszonyatos vakság minden furiája; ezekre, kiknek boldogtalan sorsát a könyörület egyébkor jótékony alapítványok és kórházak által igyekezett enyhíteni.

A népek jellemében van — legyenek azok barbarok vagy műveltek — hogy a szenvedést, melynek hatásait folyvást szemek előtt látják, a homlokegyenest legellenkezőbb okoknak tulajdonítják. Így most azon gondolatra jöttek, hogy a *leprosusokat* (bélpoklosok) közös szenvedésük egyetértésre ösztönözte volna a végett, hogy a nyomorúsága alatt többi embertársaikat is hasonló nyomorúságba döntsék. Elterjedt a hír, hogy a bélpoklosok a sátánnal szövetkeztek és hogy megboszulják az emberi társaságból való kizáratásukat, megmérgezték a kutakat. Ily agyrémek, minők keletkezését el sem hinné az ember, ha a legujabb időkig nem tapasztalta volna, — az anélkül is súlyosan szenvedő leprosusokat borzasztó üldöztetésnek tették ki; vadállatokként vadásztak rájuk, sokan közülök agyonverettek, s kinek bőre bárminő közönséges okból nem vala egészen tiszta, annak élete már nem volt biztonságban.

Másfelől a fellázadt nép az ártatlan leprosusok vélt szövetségesei, a zsidók ellen fordult, kik a keresztos hadjáratok óta a nélkül is csaknem folytonos életveszélyben lebegtek. A fanatizmus úgy vélekedett, hogy az Úristen azért mérte a keresztényekre a rettentő csapásokat, mert a zsidókat maguk között megtűrik. Minden ország elkeseredett lakossága böszülten rohant a védtelen zsidókra. Franciaországban százankint égettettek meg, sokan tömlőzben haltak el, míg számosan kétségbeesetten élve temették magukat azon vermekbe, melyekbe a halottak takarítottak el; Párisban negyven fogoly zsidó legkorosabb társa által önkéntesen végeztette ki magát; Mainzban 12 ezren verettek agyon; Ulmban csoportonként égették meg őket; az üldözéstől elfutottak Litvániában az igazságos Kázmérnál kerestek és találtak védelmet.

A pápák a vad pór-kegyetlenségtől védeni igyekeztek az üldözött zsidókat, de fájdalom! a rajongás féktelen tombolásában gyakran eredménytelenül hangzott el intő és fenyegető szavuk. A «fekete halál» borzalmas dühöngése alkalmával is Avignonban VI-ik Kelemen pártfogása alá vette a zsidókat s két bullát bocsátott ki, melyek megtil-

tották azokat a kereszttség fölvetelére kényszeríteni, megölni, kínozni vagy önkényileg megadóztatni; legjobban ellenszegültek pedig ezen bullák azon állításnak, mintha méregkeverők lettek volna.

Az emberbaráti szeretet ezen elhagyatott állapotában, a vad gyűlölethez s rajongó üldözés körhöz az ábrándozók azon sötét osztálya leginkább járult, melyek régebben Olasz- és Németországban üzték képtelenségeiket, s most a halál félelme ismét előidézte őket. — Már az 1260-ik év táján észrevehetőek valának Olaszországban az úgynevezett *vezeclők* (flagellansok) társulatai, melyek tagjai csoportos körmenetekben jártak szanaszét, s félmeztelen testüket marcangolák. Se világi, sem egyházi előjárók nem segítettek elő ezen önkínzó körjáratokat, sőt Magyar-, Bajor-, Cseh-, Lengyelországokból és Ausztriából ki is tiltattak. Most azonban rendkívül elszaporodtak. Seregenként vonultak át a vidékeken, állítólagos égjelenségekre hivatkozva, egetverő ordítózással öntestüket végig kínozva. Szerintük ugyanis a jeruzsálemi sz. Péter templomban egy angyal levelet tett le, mely szerint Krisztus felindult a világ bűnei ellen, azonban Mária kérelmére könyörölni fog az emberiségben, de csak úgy, ha vezeclés végett harmincz-négy napra mindenki elhagyja lakát. Övig csupaszon, karjaikat keresztként kiterjesztve, egymást kínozva, imádkozva, énekelve vonultak át a flagellansok falukon és városokon. Mindenütt jól fogadták őket. Reggel és este nyilvánosan vezeclenek, a pusztá földön haltak; bucsujárásaikon — kivéve a vasárnapokat — nem állapodtak meg oly helyen, hol lelkész is volt. Fekete öltönyt viseltek, melyen elől és hátul, valamint fővegeiken is vörös keresztet voltak; öveikre önkínzó eszközeiket aggatták. Azoknak, kik utközben csatlakoztak hozzájuk, — és az ilyenek száma nagyra nőtt, mert a vak ábránd által elragadtatva, s az ájtatos dologtalanságon kapva minden gazdátlan és munkakerülő egyén oda tódult, — meg kellett esküdniök, hogy a vezereknek harmincz-négy napig vakon fognak engedelmeskedni, legalább négy fillért naponként elköltenek, hogy meggyóntak és áldoztak legyen, elleneikkel kibékültek, s nejeik engedélyét birják. — Német-, Francia- és Olaszországban ily módon nagyon megsaporodtak ezen rajongók.

Az 1340-ik évben Straszburgban tartott nagy vezeclési bucsujárásról krónikásunk, *Königshofen Jakob* érdekes képet rajzol. 2000 vezeclő vonult Straszburgba, elől 8—10 értékes selyemből vagy

vörös szövetből készült zászlóval. Hol faluhoz vagy városhoz értek, ott tiszteletükre minden harang megkondult. Maguk a vezeclők kettesével mentek; mindnyájának vörös keresztos köpenye és fővege volt. Kettő előénekelte a bucsujáró éneket, mit a többiek karban ismételtek. A templomba érkezvén, kiterjesztett karokkal a földre veték magukat oly erővel, hogy az krónikairónk szerint «kongott és csattogott»; és miután egy ideig ezen helyzetben maradtak, ily tartalmú verset énekeltek:

«Emeljük fel kezeinket, hogy Isten fordítsa el rólunk e nagy halálozást; emeljük föl karjainkat, hogy Isten könyörödjön rajtunk».

Ezen szertartást háromszor ismételték. Ezután a lakosok magukhoz hívták őket, mindenik tehetőségéhez képest, — egyik tízet, másik huszat, senki nem akart hátra maradni, — s a vezeclők vendégszerető fogadtatásra és kitünő megvendégtetésre találtak.

De mennyivel inkább szaporodott a tömeg, annyival jobban nőtt rajongásuk, annál inkább fejlődött a cselekvényeiknek alapul szolgáló demagog elem és növekedtek az általuk előidézett rendtelenségek s kihágások. Mindennemű kicsapongásokat követtek el; ördögüzéseket, éjjeli gyülekezeteket rendeztek; az erkölcsöt lábbal tapdolták; sőt végre a tehetősebbek ellen fordultak, kifosztogatták, leöldösték azokat. A pestis persze épenséggel nem szűnt meg.

Ezen vad és féktelen cselekvényeknek gátot vetendő, már 1349-ben indítatva érezte magát VI. Kelemen pápa egy brevét bocsátani ki, mely a flagellansokat gonosz szellem által tévutra vezetett ábrándozóknak s az egyházi és világi rend elleneinek nevezi. A pápa szigorú itélete ellenszegülésre ingerlő e pártot az egyház ellenében, s nem sokára külön vallásfelekezetté képeztek, mely a külső istentiszteletet elveti, — ennek ellenében a vezeclést s a test sanyargatását tekinti egyedül hathatós istentiszteletnek és könyörgési módnak. Az egyházi és világi hatóságok egyesült igyekezetének sikerült végre a flagellansok körjárait lassankint megszüntetni, de Németországban csak a XVI. század táján mulnak el végkép, s itt-ott ismét előkerülnek.

A Dózsa-féle pórlázadást is ilyesminek tartjuk, sőt ennek az utómaradványaként tekinthető azon nyilvános önkínzás is, mely hazánkban Temesvárott 1727-ben április 11-én végbement, melynek okául a hidegláz rendkívüli dühöngését mondták s melyet rendkívül vallásos rajongással tar-

tottak meg. Azonban néhány év múlva a vezeclő körjáratok itt is megtiltattak.

Ha végig tekintünk azon borzasztó csapásokon, melyek Európát a XIV-ik század közepén meglátogatták: ki tagadhatná, hogy azok az emberiség szellemi és anyagi fejlődését mily sajnálatosan hátráltatták! Azon akadályokat ismerni, melyeket a civilisationnak le kellett győznie, ép oly hasznos, mint az okokat tudni, melyek az erkölcsöket és mivelődést a jelen fokra emelték.

Tar Gábor.

ZOLTÁN ELJEGYZÉSE.

(Feszty Árpád képe.)

A budapesti műcsarnokban két hatalmas történelmi festmény szemléletére tódul most a közönség. Megérdemli mindakettő a nagy érdeklődést. Tárjuk visszanyúl a magyar előidőkbe, a honfoglalás korszakába és egy háborús, meg egy idyllikus jelenetet elevenít föl. Az előbbi *A bánhidai csatát* ábrázolja, melyben Árpád Svatopluk hadait összetörte, az utóbbi *Zoltán eljegyzéséről*. Ezt mutatjuk mi be kedves olvasóinknak. Kötelességünk ama czikkeink után, melyekben az ifjúságot a művészetek kultuszára hittuk föl, hogy a mi közönségünket az őt érdeklő művészeti eseményekről tájékoztassuk; ezt teszszük ezentúl is.

Feszty Árpád, a két kép festője, fényes pályafutása elején mint tájképfestő tűnt ki, majd életdrámákat vázoló festményeivel keltett figyelmet. «A szent asszonyok Krisztus sirjánál» cz. hatalmas bibliai képért (annak idején bemutattuk olvasóinknak) a Képzőművészeti Társulat a nagy aranyéremmel tüntette ki. Azóta a művész «*A magyarok bejövetele*» óriási körkép foglalta le, melyet 1895-ben végzett be. Ismeretes, mily osztatlan sikert aratott e kolosszális munka, mely egyszersmind Feszty Árpádot a tehetségének legmegfelelőbb térére: a nagystilű történelmi festés terére kalauzolta. Tanulmányainak gyümölcse e mostani két kép.

Zoltán eljegyzésének történelmi alapja, hogy Mén-Maróth kozár főnök állt legtovább ellent a honfoglaló magyaroknak. A hosszas hadakozás kimerítette már a feleket, béke szüksége mutatkozott, s ezt Árpád és Mén-Maróth úgy érték el, hogy eljegyezték egymásnak gyermekeiket, *Zoltán* és *Hamzál*, a kik akkor még kicsinyek voltak. Az eljegyzés ünnepe egyszersmind békekötés, azért összegyűltek rá magyarok, kozárok, Maróth bán egész udvarával, a nép, a táltosok, a javasasszonyok, a zenélők, a dudások.

A nagyterjedelmű festményből mi a *gyermekmálkapárt* mutatjuk be. Két izmos vitéz emeli

öket paizson a levegőbe, fölébük zöld lombokból font baldachin borul: így néznek kíváncsian, örvendezve az ujjongó sokaságra, Zoltán meg a kis Hamza, a ki jóformán alig több még a babánál. Érdekes lábaiknál a jósnő alakja, ki szaruból vizet locsol a földre, áldozván a föld szellemének; mellette bizarr alakú edényben izzó parázs füstölög, egy asszony legyezővel táplálja a zsarátnokot.

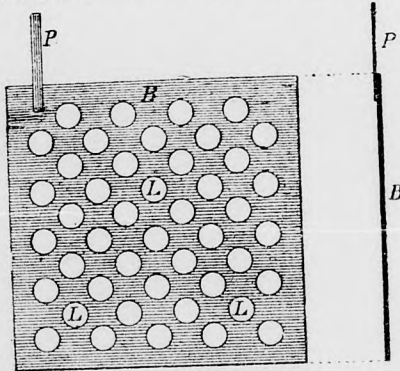
Ez a kép közepe. Szárnyait a nagy terjedelem miatt nem mutathattuk be, csupán szóval ismeretjük. Jobb oldalt Mén-Maróth ül keleti fénynyel és kényelemmel gyaloghintájának puha párnái közt, turbános, őszszakállú, igazi kényúri alak, még gyaloghintáját is rabnók viszik. Údvára színekben gazdag, pazar képet nyújt. Balrul a magyarok festői serege tűnik fel, az ő felükről magyar lányok csoportja közeleg, virágokkal kivarrt fehér ruhában Virágot, mátkatálat és tyúkot hoznak, a mi sok helyen ma is megvan lakodalmakkor. Ez itt egy darab magyar élet és jól esik nézni. Az előtér közepén a jósnők, a vajások asszonyok, kik tudnak bánni a szolgálalekkel és boszorkányokkal.

Feszty teremtő fantáziával varázsolja elének a múlt ismeretlen, ködös képeit, szigorú történelmi és régiségtudományi tanulmányok alapján adván meg azoknak a valószínűségeket. Kétségtelen, hogy e téren még sok jeleset fog alkotni.

ÚJ AKKUMULÁTOR.

A Tanulók Lapja számára.

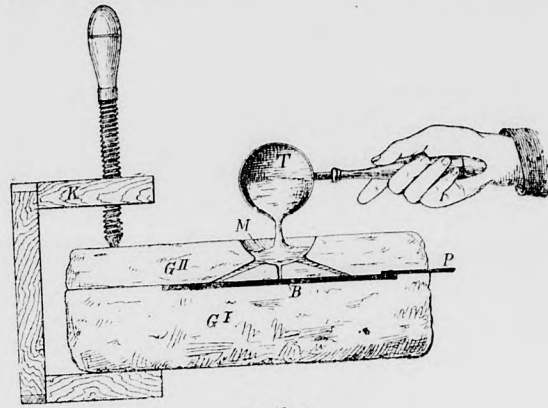
Fiatl barátaink bizonyára jól tudják, hogy az elektromosságot úgynevezett akkumulátorokba lehet gyűjteni, a hol aztán állandóan rendelkezésünkre áll. Ezen akkumulátorokat eddig a legkülönbözőbb válto-

1. ábra.

Az akkumulátor lapjai.

zatokban állították össze, de még mindig nem ismerünk olyat, a mely már csakugyan semmi kívánni valót sem hagyva hátra. A követelések abban sarkalódnak, hogy az akkumulátor súlyban elég könnyű legyen, hogy így kényelmesebben szállítható és ilyformán például közlekedési eszközök, kerékpárok stb. világítására alkalmassá váljék.

3. ábra.

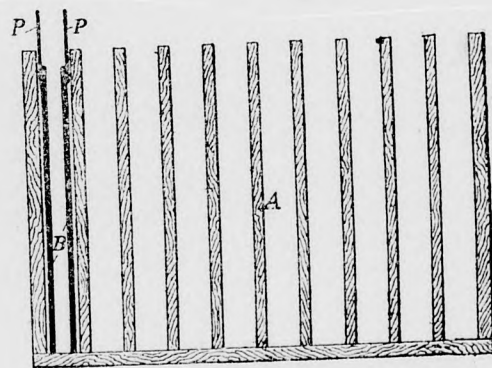
A gipsz minta és az öntés.

Jelen leírásunk egy olyan akkumulátort akar megismertetni, a melyet bármelyikünk könnyen maga is elkészíthet; előállítására nem sokba kerül; olyan erős áramot ad, hogy 5-6, egyenkint 3 Volt feszültségű izzólámpát öt negyedórát is képes táplálni és végül oly könnyű és hordozható, hogy kerékpár-lámpául is alkalmazhatjuk.

Lássunk tehát munkához és kövessük figyelemmel a leírás utasításait.

Elsőben is az akkumulátor főalkatrészét, az ólomlapokat készítsük el.

Eme célra vegyünk egy hatos ára finom gipszet, a miből a formát fogjuk kimintázni. Hogy ezeket könnyen gipszbe önthessük, előbb famintát kell hozzá metszenünk. Ez vagy másfél milliméter vastag, 12 négyzetcentiméter terjedelmű, mindkét oldalán simára gyalult deszkadarab. Az akkumulátor nagysága kinek-kinek választására van bízva, csak arra kell ügyelni, hogy a lemezek a szekrénybe illjenek. Az 1. ábrán látható a lemez alakja, a melyhez hasonlóan a deszkamodellt is átfúrjuk egy u. n. centrumfúróval; kellőleg vigyázva, nehogy a deszka elrepedjen. A lyukak hét vagy nyolcz milliméter átmérőjűek lehetnek. Mikor már kész a deszkamodell, egyik oldalukon akár egy zsebkéssel is kigömbölyítjük a lyukak egyik oldalát, hogy majd később annál könnyebben emelhessek ki az ólomlemez a gipszmintázatból. A deszkamodellt tanácsos használat előtt belakozni és finom üvegpapírral kissé lesúrolni avagy befösteni, nehogy a száraz deszka valami erősen belekössön a gipszbe, mert ilyenkor a kiemelésnél apró darabokat

4. ábra.

A celláskák átmetszete.

Horvát Boldizsár levele atyjához.

Horváth Boldizsár

Hogy mily tiszteletteljes szeretettel viseltetett Horvát Boldizsár szülei iránt, bizonyítja azon levél is, a melyet miniszterre kineveztetése alkalmával édes atyjához intézett s a mely így hangzik:

Kedves jó édes atyám! Midőn Ő Felsége kegyelme s a nemzet bizalma által a magyar igazságügy miniszterévé lettem, illő: hogy a legelső lépés is, melyet e szép, de terhes pályámon teszek, az igazságnak legyen szentelve.

Ezen igazságnak hódolok, a midőn ünnepélyesen bevallom, hogy mindazt, a minek segítségével a porból e magas polczra felemelkedtem, u. m. a munka ösztönét, a becsület szigorát, a közügy szeretetét, a jó és nemes iránti lelkesedést s a jogérzetet Isten után édes atyámnak köszönhetem.

Őn vala az, a ki munkájának veritékével szerző meg azt, a mi kiképzetésem első alapjait megveté. Őnek ragyogó példája a családi élet szűkkörében szintúgy, mint a közügyek önzéstelen szolgálatában, lebegett folyvást s lebeg most is szemeim előtt; öntől sajátítottam el a lelkiert; rendületlenül megállani a sors hullámcsepái közt; s kitől tanulhattam volna jobban megismerni a becsület értékét, mint öntől, ki azt a hajótörésből még akkor is megmenté, a midőn egész élte fáradsalmainak minden egyéb gyümölcseit a hullámok elnyelék.

Fogadja kedves jó atyám mély hálámat gondjaiért, áldozataimért, a melyekkel elhalmozott.

Nehéz feladatnak indulok neki: egy nemzet jogéletét újjáteremteni. Annál nehezebb a feladat, minél inkább érzem és tudom; mily korlátolt azon erő, a melyről Isten rendelkezniem adott. Remegő szívvel fogok a nagy munkához; de ha ön áldása kísér, ez bátorságot önt belém.

Ezen atyai áldásért könyörög kedves édes atyámnak
kézesókoló fia,

Horváth Boldizsár.

ragad magával. Ha már ennyire elkészültünk a deszkával, akkor gipszből pépet készítünk és beleöntjük a B-nél valamivel nagyobb edénybe. A gipsz-pép keverésénél kissé sietnünk kell, mert a gipsz hamar köt (megmerevedik). Most óvatosan belenyomjuk a deszkamintát olyformán, hogy a lyukaknak kissé kigömbölyített részei kerüljenek alul. Jó lesz még a belenyomás előtt a deszkamodellt olajjal gyöngén bevonnai, hogy könnyebben kiemelhessek. Ha a gipsz már valamennyire megszáradt, nagy, éles késsel lefaragjuk a fölülnél gipszet, úgy hogy a maradék gipsz felszíne és a deszka felső lapja egy síkba essék. Most pedig, miután a deszkát gyöngén megkopogtattuk, figyelmesen kiemeljük, megtisztítjuk és újra visszateszszük a formába, azután az egész fölszint vékonyan bealajozzuk és jókora réteg gipszet öntünk még fölibe (3-ik ábra). GI az első gipszforma, a melybe a B deszkamodell van ágyazva. E fölött van GII.

Ha már GII is megmerevedett, köröskörül czeruzával megjegyezzük, hogyan illik egymásra a két réteg, azután a GII-öt és kiveszszük a deszkamodellt. Most éles zsebkéssel a beöntéshez alkalmas lyukat fúrunk a GII-be. E célból először egy M-mel jelölt kis teknőt (3-ik ábra) vájunk és ebből négy-öt csatornácskát nyitunk az alatta levő üresség különböző helyeire; ezek arra jók, hogy az ólom egyidejűleg jusson az egész ürbe és ne merevedjék bele darabonként.

Miután a GI-et és GII-öt sütökemenczén alaposan kiszáritottuk, nagy figyelemmel — az előbb húzott vonalak felhasználásával — pontosan egymásra illesztjük a két gipszréteget és facsavarral (K) egymásra szorítjuk őket. (3. ábra.) Előzőleg azonban 5-5 centiméter hosszú rézdrótcskákat (1., 2., 3. ábra) metszünk, melyek egyikét úgy teszszük a GI formára, hogy az körülbelül egy centiméter hosszúsággal ágyazódjék be az öntendő ólomba; természetesen e rézdrótcska számára a GII szélén finom bevágást készítünk. Ha már ennyire jutottunk, egy rozsz téglében vagy holmi pléhedénykében néhány darab ólomot olvasztunk és azt kellő óvatossággal a felső teknőbe öntjük; az üres forma most egyszerre megtelik. Ha az egész kihült, óvatosan leveszszük a GII-öt és a B lap az első ábrán föltüntetett alakot veszi föl a beléragadt rézdróttal. Ilyen lapot azután annyit öntünk, a mennyire az akkumulátor nagyságánál fogva szükségünk van — a mi esetünkben húsz darabot.

Ezzel átéstünk volna a munkának fontosabbik részén; még csak az a kérdés, hogy miképpen készítünk egy eltörhetetlen edényt, a mely ellentáll a sav roncsoló hatásának is. Előbb azonban tökéletesítsük még az ólomlapokat. Sokan fognak azon esodálkozni, hogy e lapok úgy át vannak lyukgatva.

Az ólomlapoknak magukban még nincs meg annyi villamosság-elnyelő képességük, mintha előzőleg miniumréteggel lettek volna befuttatva. Veszünk hát vagy húsz krajczár ára miniumot, a mit nehéz, vörös por alakjában minden nagyobb boltban kaphatunk. Ezután tíz rész vízből és egy rész angol kénsvából keveréket készítünk — megjegyzendő, hogy a kénsvat öntjük a vízbe és nem megfordítva, mert különben hirtelen és erős pezsgés állna be — ezzel megnedvesítjük a miniumport, mígnem az olyan sűrű lesz, mint a kása. Ezt az anyagot úgy kenjük föl az ólomlapokra, hogy a lyukak mind elduguljanak, később egy éles késsel levágjuk a fölösleges miniumot. Az így elkészített lemezeket száradni rakjuk valami alkalmas helyre.

(Folytatása következik.)

ADALÉKOK A DIÁKSZÓTÁRHOZ.

I.

Azt hisszük, alig van olvasónk, ki a legnagyobb érdeklődéssel ne kísérte volna lapunk ama számait, melyekben Dobos Károly értekezése a diáknyelvről és a diákszótár megjelent. A derék munka azóta — a «Tanulók Lapja» kiadásában — külön kötetben is napvilágot látott. Tudományos értéke és hatása kiviláglik most abból a bírálatból, melyet Tolnai Vilmos írt róla az Egyetemes Philológiai Közönybe, a legkiválóbb magyar szaklapba. Tolnai Vilmos következőképpen nyilatkozik Dobos tanulmányáról:

«Munkája minálunk úttörő; míg külföldön a diáknyelvnek, valamint egyáltalán a diákéletnek már-már kis irodalma is van, addig neki úgy kellett összeszednie gyűjteményét tudományos és nem tudományos könyvekből, folyóiratokból, főljegyzésekből, saját tapasztalásából és mások közléséből. Egységes diáknyelvről természetesen nem szólhatunk; minden városnak, minden intézetnek, sőt talán minden osztálynak is megvan a maga külön nyelve, a mely egynehány általános, évtizedeken át megcsontosodott kifejezéseken kívül évről-évre is módosul, változik. Leginkább ott fejlődik, a hol megvan az együttélés lehetősége: collegiumokban, internátusokban, kis városokban, hol a diáknak van értéke, hol ő az «arany-iffúság»; nagy városok viszonyai nem kedveznek fejlődésének. Szókinése valóságos zsbivásár: a legképtelenebb metaforák és metonymiák, ferdtések, csonkítások, megrogzított orthologiák vakmerő reologismusk mellett, latin, görög, német, francia, olasz, tót, oláh ragalmányok, maccaronicumok, phonetika, grammatika, syntaxis nélkül, következetes a következetlenségben, pajkos, csintalan, csipős és humoros, szóval az örökké jókedvű, ezer szorongás közt is ezer csínyen töprengő diákság hű tükre és képe mása; változatosságra talán csak a tolvajnyelv vetekedhet vele, csak hogy ebben nincs meg a diáknyelv ártatlan humora, pezsgő vére. Azt hiszem, alig van mulatságosabb tudományos könyv ennél a füzetnél, feléd a mult ezer apró története, a mikor nem *mi* voltunk a professorok. Teljessé természetesen az a szótár még kevésbé lehet, mint más, hisz a diáknyelvet még inkább gyarapítja az idő, a pillanatnyi ötlet, mint más csoportnyelvet. Hanem azért még igen sok anyagot lehet meríteni Jókain kívül, a kit Dobos felhasználott, más írónkból is, pl. Vas Gereben, Baksay Sándor, Gaál Mózes írásaiból, sok adomagyűjteményünkben, az iskolák régiebb jegyzőkönyveiből; a gyűjtést ki kellene terjeszteni lehetőleg az összes középiskolákra; nagyobb tért lehetne szentelni a sajátképen való diákjátékok nyelvének (a labdázáson kívül is), had rajzolódjék meg a magyar diák természetrajza, a mi nélkül eddig többé-kevésbé szűkölködünk».

A jókedvű szótárt maga Tolnai Vilmos is megszerzi egynehány adattal, melyeket itt sorolunk fel:

Balhaszorítás: az óráközben magoló diákot a padban kétfelől közreveszik s háttal neki fordulva szorítják. (Arad.) **Cerberus, Cerbera:** pedellus és pedellusné (*pedella*). (Pozsony.) **Pipa:** lefőzés; fokozatai: *nagy-pipa, re-pipa, contra-pipa, csibuk*; lefőz valakit: *rúul a képere*. **Júdás:** áruló, feladó. (Arad.) **Kemtyes:** egy koszon lévők. (Pozsony.) **Jezsuita:** alattomos, tanárnak hízegő, társait megvető diák. **Lemadzagol:** lekötötelez. **Leczáfol:** lefőz. **Orült spanyol:** bolond. (Arad.) **Pofázik:** tüntetőleg első padban ül, hogy a tanár megösmérje. (Budapesti egyetem.) **Rieset nép-ség:** vegyes, kevert, össze nem tartozó diákság egy-egy

osztályban. (Szegszárd.) **Szalmázik:** tudás nélkül, *hasból beszél*. **Vadászik:** a ki csak akkor tanul, ha *büzlük neki*, hogy kihíjják. (Pozsony.) **Sózni:** labdával ütni. **Veres peccenyé:** péntek délután mindegyikünk zsebetett kézzel járt az osztályban, különben *veres peccenyét* kapott, rácsaptak. (Arad.) **Szende ifjú:** ostoba, buta. (Pozsony.) **Guba:** virgács. (Debreczen, mult század.) **Polgári kimenő:** muri, nagy korhelykedés. (Budapesti egyetem.) **Czipa:** csirke. **Vigil:** ör. **Suggó:** parittyá. (Igló.) **Barbár:** görög-pótlós, (általános).

«Ezzel a jókívánsággal zárom ismertető soraimat: nőjön nagyra ez a jókedvű kis szótár, a tudomány hasznára s minden jóhumorú tanár (meg diák) gyönyörűségére!»

AZ ISKOLA VILÁGÁBÓL.

Az ötvenedik születésnap. Harminczhárom esztendővel ezelőtt virágzó, pezsgő élet volt a ciszterciata atyák *székesfehérvári* főgimnáziumának önképző-körében. Olvashatja bárki, a ki az önképzőkör jegyzőkönyvének régi föliánsait forgatja **Wekerle Sándor**, egy nyalka moóri fiú volt az elnök és bizonyos **Kupricz Sándor** a jegyző, kinek szép verseivel teli van az érdemkönyv. **Schmidt József** is derekasan buzgózkodott... Hej, harminczhárom esztendő alatt nagyot fordult az idő tengelye! **Wekerle Sándor**, a polgár-ember, miniszterelnök volt azóta és nevét fényes betűkkel írta be a történelembe. **Schmidt József** jelenleg kereskedelemügyi államtitkár. **De Kupricz Sándor** is lett valami: a magyar költők egyik jelese, **Endrődi Sándor**. Most, hogy a hajdani jó iskolatársak legnagyobbja, **Wekerle Sándor**, ötvenedik esztendőjét töltötte be, eljöttek hozzá, vele együtt örülni. Vettek neki hű baráti szívből fakadó jókívánságot, **Endrődi** pedig külön ajándékot: költeményeinek négy díszkötetét, a melyek csak ezután kerülnek a nyilvánosság elé. Az egykori önképzőköri elnöknek semmi-féle drágaság nem lehetett kedvesebb. Derűs szívvvel emlékeztek meg a jó barátok az édes iffúság elmúlt idejéről s vidáman koczszintottak örök barátságért, haza üdvéért. S a poharaikban csillogó bor hálás érzést keltett szívükben egykori tanárunk, **Vajda Ödön** zirezi apát iránt. Ő is megemlékezett nagygyá lett tanítványáról és pinczéje kincsének legjavát küldte el a nevezetes évfordulóra.

Mi, a *Tanulók Lapja*, azzal rójjuk le hódolatunkat a nagy férfú iránt, hogy kiadjuk **Wekerle Sándornak** egy feledsége merült költeményét, melyet 1867-ben fogadtak el tőle a székesfehérvári önképző-körben.

Önképzőköri tarlózás. A *munkácsi* főgimnázium «Eötvös-köre» eddig két gyűlést tartott. Számosan szavaltak, **Hoffmann Ottó VIII. o. t.** pedig «Hamlet»-ről olvasott fel kimerítő értekezést. — A *kecskeméti* főreáliskola ifj. önképzőkörének működéséből a «Kecskemét és környéke» című dolgozat kapja meg figyelmünket, melynek szerzője **Mantelo A. VII. o. t.** Kívánatos volna, ha minden önképzőkörben meg-honosodnék azon irány, hogy irodalomtörténeti és széptani fejtegetések mellett reális tárgyakkal is foglalkoznának. E példa tanúsága szerint feldolgozhatnak szülőföldjeik természeti viszonyait: földrajzi, állat-, növény- és ásványtani tekintetben. Hálás és hasznos tevékenység ez! — A *nagykanizsai* felső keresk. iskola november 6-ikán ülésén **Steiner Ignác** felső osztályú tanuló **Kisfaludy Károly** «Stibor vajda» című drámájáról értekezett. A vezető tanár örömet

fejezte ki, hogy a tagok igen helyesen választják meg tárgyaikat. — A *besztercebányai* főgimnázium «Jókai-kör»-e október 30-ikán **Klamarik János** emlé-két gyászolta meg, ki az intézetnek azelőtt igazgatója, majd főigazgatója volt.

Hofer-ünnep. A budapesti V. ker. állami főreál «Irodalmi iskolá»-ja minden évben díszes matiné-vel szokta megülni **Hofer** Károly főigazgatónak, az intézet direktorának nevenapját. Így az idén is. Az ünnep keretében leplezték le **Hofer** Károlynak olaj-festményü arezképét, melyet — ez az érdekes a dologban — egy intézeti tanuló festett, ki a matinée napján töltötte be 17-ik évét. **Pollácsék** Ödönnek hívják a szép reményekre jogosító ifjút. A matinée műsora ez volt: 1. **Doppler** «Ilka-nyitány», előadta az intézeti zenekar **Anisz Aladár** vezetésével. 2. «Veritas», humoreszk, írta és felolvasta **Orbán Gyula**. 3. **Hubay** «Csárdajelenet», hegedűn előadta **Borsogi Ödön**, zongorán kísérte **Jacobi Viktor**. 4. «Három sugár», költemény, írta **Földes Imre**. 5. «Utolsó óra», komoly magánjelenet, írta **Schwarz Adolf**, előadta **Borsodi Ödön**. 6. **Raff** «Polka de la Reine», zongorán játszotta **Schmidt Otmár**. Hetedsorban **Földes Imréné** «Recept szerint» című színi mókáját játszották el, mely nagy tetszést aratott. Végül **Moszkovszky** «Spanyol táncz»-át (Op: 21.) adta elő kiváló precizitással a **Zerkovits Bélától** vezetett intézeti zenekar. — Az «Irodalmi Iskola»-nak dr. **Prém József** a tanárelnöke.

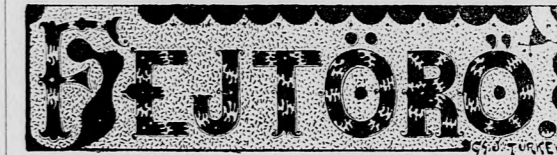
Diáktemetés. Meghalt **Kovács Kálmán**, a kaposvári főgimnázium VI. ik osztályának első tanulója. Nyugvóhelyére kikísérte az egész tanári kar és a diákság, szép koszorút tévén a sirra, melynél **Szűcs József** osztálytársa mondott megható beszédet. Béke vele!

A budapesti VIII. ker. községi főreál «Petőfi-önképzőkör»-e f. hó 6-ikán ülést tartott. Program-pontjai közül bennünket különösen a 6-ik érdekel. Tudósítónk csak emyit ír róla: «*Körösztő készülék*». *ismertette a feltaláló, Spiczter* Ödön VIII. o. t.» Nem helyeselhető eléggé, hogy egy önképzőkör ily irányba is kiterjeszti tevékenységét. Bizony, egy tuezat «műköltménynyel» legalább is fölér a szaktudósnak ilyetén megnyilatkozása. A feltalálót e helyen kérjük, ismer-tessen meg minket is körösztő készülékével. — Ugyanezen gyűlésen **Halmi Gyula VIII. o. t.** szép értekezést olvasott fel «A szavalás művészeté»-ről.

Imre-nap. A lévai főgimnázisták november 5-ikén már hagyományosan két Imrét szoktak emlékmű-vel megtisztelni: **Szent István** királynak szent fiát és **Szepesi Imrét**, az intézetnek sokáig volt nagytudo-mányú igazgatóját, kiről önképzőkörük elvan nevezve. Az ünnepélyt a főgimnáziumi énekhar nyitotta meg **Vörösmarty** «Szózat»-ával. Ezután **Vágcs Sándor VIII. o. t.** tartotta díszbeszédét. Erre **Kutsera Béla** lépett fel **Faludy F.** «Ének szent Imre hercegről» cz. költeményével. **Török E. VII. o. tan.** **Rudnyánszky** «Örökkévaló Szűz Máriához» cz. költeményét szavalta. Majd **Hirschberg József VIII. o. tan.**, a kör elnöke olvasta fel «Emlékezés Szepesy Imréről» cz. értekezé-sét. Ezután **Mercadev Jenő VI. o. t.** szavalta «Szent István apostol» cz. költeményét **Garaytól**. Az ünnepély befejezte előtt **Bóna VII. o. tan.** szavalta **Várdi A.** «Ave Mária» cz. költeményét. Az ünnepélyt a főgim-náziumi énekhar fejezte be **Kölcsey** «Hymnus»-ával. **Kirándulás Krompachra.** A löcei főgimnázium 160 tanulója 8 tanár kíséretében október 28-ikán ki-rándulást rendezett a krompachi vasgyárba. A gyár igazgatósága szívesen szolgált vezetővel és ennek

magyarázata mellett megtekintették az egész gyárat. Az iffúság este hagyta el **Krompachot**, éljenezve a gyár igazgatóját és a vezető mérnököt.

A pécsi magyar királyi állami főreáliskola «Eötvös-önképzőkör»-e október hó 30-ikán rendes gyűlést tartott. Elsőbbed a titkár jelentette, hogy a körnek 37 működő és 250 pártoló, tehát összesen 287 tagja van. A «Márczius idusa» cz. ódát a bírálók ité-lete alapján elfogadták. Szerzője **Schlésinger Ferencz VII. o. t.** Azután egy borsdal bírálatát olvasták fel; a sikerült költemény szerzője **Perls Miklós VIII. o. t.** **Sasvári Géza VII. o. tanuló**nak «Az árva megyei tótok» cz. néprajzi értekezését szintén elfogadták. «Guten-bergék» cz. víg monológot sikerülten szavalta **Antos Mihály VIII. o. t.** **Jókai Mór**nak az egyetemi ifjakhoz szóló beszédét előadta **Orf Győző VII. o. tan.** Végül **Jókits Tivadár VI. o. tan.** szavalta el **Berzsenyinek** «A magyarokhoz» című ódáját.

Jelige: Fejtörő az elme sportja.

Rovatvezető: Csizsár József.

Számantani kérdés:

Bizonyos számú munkás közt felosztatott 129.20 frt akként, hogy minden következő többet kapott az előb-binél. Így a negyedik kapott 6²/₃ forintot, a nyolcadik pedig 7²/₃ forintot. Mennyit kapott az első s mennyit minden következő s hány munkás volt?

Földrajzi kérdés:

Melyik község az Bihar megyében, a Körös mellett, a melytől északkeletre meredek hegyoldalon barlang van s a kérdéses község nevét viseli? E barlangban szép cseppkőalakzatot találni. (Tündérterem.) A barlang mészkőben kimosás által keletkezett; sok kőkor-szakbeli eszközt találtak benne.

Történelmi kérdés:

Ki volt azon argosi király, a ki részt vett az epigo-nok hadjáratában Theba ellen s Trója előtt is vitézül harcolt; hazatérve, hűtlen felesége elutasította, mire Apuliában telepedett le s több várost alapított?

Természetrizji kérdés:

Mi a neve azon farkas kinézésű, erős felfelé álló fülekkel bíró, tömött sűrű bundájú állatnak, a melyet az eszkimók igavonásra használnak? 6—8 befogott állat, mely 3—4 személylyel terhelt szánt óránként két mértföldnyi sebességgel több óra hosszúig húz, a mi mellett a legsilányabb edeldel beéri.

Vegyteni kérdés:

C₆H₁₁NO mi ez? Szép színtelen, hosszú jegecztűket vagy fehér táblácskakat alkot, melyek hideg vízben nehezen, híg vagy tömény borszeszben könnyen oldódnak. Fájdalomesillapító szer.

Képrejtvény.

Megfejtési határidő 1898. november 26.

A 45. számban közölt fejtörő kérdések megfejtése:

Képrejtvény: 1. Nem messze esik az alma a fájától.
2. Régi jó táblabírák.

Hejyesen fejtették meg: Mikó József, Schmidl Árpád, Kéthelyi Imre, Nagy Vince, Boór Péter, Weinberger Arthur, Pivny Aludár, Farkas Tivadar, Grosz Izidor, Takács József, Benisch Arthur, Hoós Ferencz, Weiller Vilmos, Fiedler Kálmán, Benedek Jenő, Moravitz Noszky Jenő, Ráth Kálmán, Benedek Jenő, Miróczy Lajos, Buzáth Jenő, Ervay Ferencz, Dinyés Zsigmond, Trojkó Imre, Chabada Jenő, Miróczy János, Miróczy Árpád, Györke Ilona, Laban Antal, Gábrriel Ferencz, Bohrandt Lajos, Szadnik Sándor, Herresbacher Dénes, Aliquander Ödön, Jakabb Gyula, Thiermayer Ferencz, Mózer Adorján, Nagyváthy Ferencz, Jakab János, Noszky Jenő, Besztercey Lajos, Puskás Endre, Kurimay Mihály, Börözfly Kálmán, Michaletzky Vilmos, Csáthy Dezső, Gayer Gyula, Kirchner Gyula, Dada András, Gyurkovics Gyula, Ács Nagy István, Windt Lajos, Károly, Fiedler Kálmán, Ács Nagy István, Windt Lajos, Marx Miksa, Wohlstein Sándor, Banczik Sámuel, Kiszely Géza, Benedek István, Horváth Dezső, Hübner János, Grossmann Oszkár, Beck Pál, Beck István, Groedel Arthur, Wessely Imre, Litsch Zoltán, Bauer Gyula.

A kitűzött könyvjutalmat, De Gerando A. «Velenese» című munkáját Bohrandt Lajos keresk. isk. tanuló (I. Budapest, IV., Lipót-utca 7. sz.) nyerte el, a ki kellő igazolás mellett a kiadóhivatalban azt átvetheti.

SZERKESZTŐI TELEFON.

D. J. Budapest. Czikkének címe: «Az ifjúság és a művészet», de csak a művészetéről szól benne az általánosságban, az ifjúságnak azzal való viszonyba hozásáról csak néhány felszínes mondatban emlékezik meg. — **N. D.** Temesvár. Elfogadjuk. — **Az Esperanto nyelvről** szóló közleményünk nagy érdeklődést keltett olvasóink között. Sokan kérdézősködnek Esperanto-nyelvtan és szótár után. Ezt Barabás Zs. hirlapírónál, Kolozsvárt kaphatják 2 frtért. — **V. R.** Olyféle mozzanatok, hogy X. Y., a kör titkára, plágium miatt a körből kizárattott: a tudósításból ki kell küszöbölni. Csak nem állítunk pellengérré az egész ifjúság színe előtt egy ifjút, oly tett miatt, mely semmi más, csak fiatalori megfélekedés. Kímélet és gyöngédség legyen a jelszó! — **N. V.** Szatmár. Még a napokban levelek mennek szét Német-, Francia- és Angolországba, melyek által mintegy 200 iskola igazgatójával kontaktusba lépünk. Egyelőre emnyit. — **P. J.** Pápa. A «Naplóírásról» szóló elnevezés nem vált be. Tudósítónak elfogadjuk. — **F. T.** A kértett tárgyról tüzetes vázlat van Rupp írásbeli Feladataiban. Olvassa el ama bevezetést, melyet Szilády Áron az Ilosvai műve elé írt. (Olesó Könyvtár). — **Cicero.** Nem vagyunk közvetítő intézet. Forduljon kérjük ily dolgokban az eredeti forráshoz. — **N. J.** Losonez. Kérjük, ismertesse és terjessze a «T. L.»-ját. — **L. Z.** Lugos. Czuczor összes költeményeit a Franklin-Társulatnál kaphatja meg; most éppen új kiadás készül, melyet Zoltvány Irén rendez sajtó alá. — **R. K.** Szeged. Kérjük, hogy kaphat; lapunkban erre nézvést hirdetések is jelentek meg. — **G. J.** Késmárk. Ilyen újság nem létezik; a lapok hirdetéseit kell figyelemmel kísérni. — **Kálmán.** Besztercebánya. Mint a «T. L.» régi hívét, örömmel elfogadjuk. — **K. G.** Temesvár. Vederemo. — **K. Gy.** Ha csak szerét ejthetjük, hozzuk; elevenen megírt, nem pusztán statisztikát nyújtó tudósításokat kérünk. — **K. F.** Pozsony. A rovatvezető bírálja. Mások írja ki teljes nevét. — **U. S.** Nagyvárad. Kisfaludy Károlytól a «Pártitók» vagy «Mátyás diák», Moliéretől a «Kénytelen házasság» vagy «Botesinálta doktor» (a kellő purgálásokkal) meg fog felelni cizéjaiknak. — **M. J.** Kassa. Az emléktábláról küldött fényképeket köszönjük, meg is csináltattuk volna, de homályos voltak miatt a cynkografus nem boldogult velök. — **Gy. J.** Mező-

komárom. Mihelyt időnk engedi stylo eleganti válasszolni fogunk. Üdvözet. — **M. J.** Kassa. Az Esperanto nyelvről mi sem tudunk többet, mint a mennyit lapunkban olvashat. — **Antonius.** Nem jelent meg, de mi nem sokára közölni fogunk egy kis ifjúsági szindarabot. — **Névtelen.** A vers csinos, de mi nem közölhetjük, mert idejét múlta. — **K. H.** Kiadtuk annak, a ki többi verseit is bírálta. Választ majd attól kap. Ajánljuk azonban, hogy ne legyen kétkulacos. — **N. J.** Losonez. Eddig órásnál, Calvin-tér 3. sz. a. — **K. S.** Budapest. Eddig még nincs. — **T. E.** Ujpest. Hat osztály kell; a fizetés nem egyforma. — **3266. sz. előfizető.** Lugos. Lapunk kiadóhivatalában is megrendelheti. Árát nem tudjuk. — **T. K.** Sopron. 25 fő és 5 alreáliskola.

Bélyeggyűjtők **figyelmebe.**

Faludi Zsigmond levélbélyegkereskedő
Budapest, VII., Erzsébet-körút 28.

Kivonat a nagy árjegyzékből.

Levélbélyegsorozatok:			
ár	Minden sorozat csak különböző levélbélyegeket tartalmaz.	ár	ár
10	Aegyptom	30	5 Guatemala
15	Amerikai Egyes.	30	3 Hawaii
3	Azores Vasco.	35	4 Hongkong
4	Barbados	25	10 Japán
5	Bolivia	35	5 Jöreményok
10	Brazília	35	5 Natal
5	Görögország Olymp.	20	8 Nyugat-
3	Grenada	20	2 Ausztrália
			30 5 Victoria
			10
			6 Perzsa
			10 Portugál
			7 Queensland
			3 St. Lucia
			6 Transvaal
			3 Trinidad
			5 Tunis
			5 Victoria

Nagy képes árjegyzék levélbélyegekről, bélyegalbumokról, képes levelezőlap-különlegességekről stb. ára 30 fillér. 2 koronán felüli rendelésnél lap-különlegességekről stb. ára 30 fillér. 2 koronán felüli rendelésnél árjegyzék ingyen és bérmentve.

Megveszek használt régi levélbélyegeket.
Vidéki megrendeléseket pontosan és gyorsan eszközölök.

Önoktató nyelvmesterek bármely nyelv alapos elsajátítására a

Toussaint-Langenscheidt módszere szerint

ROZSNYAI GYORS NYELVMESTEREI

ezimmel megjelent művek, mivel egy-egy kötet nemesak a legteljesebb, noha rövidre foglalt, valóban megírt nyelvtant foglalja magában, hanem egy pompás társalgási részt is, mely mindazt tartalmazza, a mit utazáskor vagy társaságban tudniunk kell. Eddig megjelentek a: 1. német, 2. magyar, 3. francia, 4. angol, 5. olasz, 6. orosz, 7. spanyol, 8. portugál, 9. latin, 10. román nyelvmesterek. A társalgási részben négy rovat van; a magyar rovat mellett megvan a németje is, azonkívül természetesen a megfelelő nyelv, melyet tanulunk és végre a kiejtésnek rovata, melyben az idegen nyelv hangzását magyar betűkkel visszaadjuk. **Egy-egy kötet ára csak 30 kr.** Bérmentesítésre 5 kr. kérek.

A legjobb, legteljesebb nagy Magyar Sakkönyv

az, a melyet a világhírű Bilguer és Morphy nyomán magántanulási céljából Akantisz és Rozsnyai szerkesztettek. Mivel ez a legvilágosabban megírt utmutató az elméleti és gyakorlati ismeretek elsajátítására úgy a sakkozás technikáját, mint a dr. Wekerle nyomán megírt gondolkodástanát illetőleg. A kezdetleges játéktól a legmagasabb fokig mesteri módon tanítja a eszjátékokat, a jó hadállás és a roham kivételét. A megérthetést könnyíti 360 ábra. Értékét emeli a 250 mesterjátszma. (Bachmann: Geistreiche Schachpartien szerint elemezve) hozzá még a budapesti millenáris mesterverseny is. Ritkítja párját az a része a műnek, mely: «A problémák tanát» előadja. Berger világhírű «Das Schachproblem» című műve nyomán alapos elmélettel, 160 gyakorlati problémával. Míg ezen válogatott anyag forrásmunkáinak beszerzése legalább is husz frtba kerülne, addig e mű, mely a sakkozás valóságos kincseshányója, fizet csak 2 frt, diszkótésben 2 frt 50 kr., alkalmat nyújt a sakkozás legmagasabb fokát is elérhetni. Bérmentesítésre 25 kr. kérek.

ROZSNYAI KÁROLY könyvkiadónál,
Budapest, IV., Múzeum-körút 15. sz.

Bárki által hirdetett új vagy használt könyv vagy köta ugyanazon az áron kapható. Árjegyzék ingyen.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjúsági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	SZERKESZTI	SZERKESZTŐSÉG:
Negyed évre... 1 frt 20 kr.	D. RUPP KORNÉL	Budapest, IX., Soroksári-u. 31.
Fél évre... 2 frt 40 kr.	főgymnasiai tanár.	KIADÓHIVATAL:
Egész évre... 4 frt 80 kr.	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.	Budapest, IV., Egyetem-utca 4.
Mejjenek minden casárnap.		Kéziratokat nem adunk vissza.

A TEKINTÉLY.

(*) Diák-körökben minden osztálynak, minden önképző-körnek meg vannak a maga kimagasló alakjai, a kiknek szava után a többi is indulni szokott, a kire a többség hallgat, a ki a maga környezetében tekintély.

Mikor én kis deák voltam, előttem két tekintély volt: az eminens tanulók, meg a nagyerejűek; amazokat becsültem, ezektől félttem. Azok az osztályban szereztek tekintélyt a tudásukkal, szorgalmukkal, kötelességeiknek példás teljesítésével, — emezek az iskola falain kívül: az iskola-udvarban, a lapdázó-téren, meg a hol verekedni kellett.

Megvallom azonban, hogy bizonyos tekintetben ez utóbbiaknak nagyobb volt előttem a tekintélyük, mint a jó diákoknak, mert jó diák lenni én is tudtam, de olyan erőre szert tenni, a verekedésben, gerombáskodásban s a kiabálásban vetélkedni velök nem tudtam. Hiszen a jó diákok sohasem bántottak, de a nagyerejűek sokszor megszorítottak: a nyakamat fogták meg, vagy a kezemen csavartak egyet, ha vonakodtam bizonyos kívánságokat teljesíteni, a minők voltak például a latin vagy görög szók gyűjteményének leírás végett átengedése, a magyar gyakorlatnak átoltvasás végett való átadása stb.

Mi volt érte a jutalom? Az, hogy mikor a mellettem állót hátbavágták, nekem megkegyelmeztek, vagy, hogy rossz ütő létemre a futómétába bevettek társnak. Nekem meg örültem kellett, hogy a hatalmasok fölém is kiterjesztik pártfogásukat s esetleg egy-egy fektelenkedő más hatalmas ellen megvédelmezzek.

Most, a férfikorban hiába keresem magam körül e hatalmasokat, e diák-óriásokat. Az egyik még az érettségi előtt mondott bucsút a középiskolának, a másik többszöri érettségi-kísérletezés után igen kis hivatalban tengődik és nagyon

széreny és alázatos ember, a harmadik önmagával s a világgal jött ellenkezésbe, a negyedik, ötödik és a többi hatalmas is igen alant maradt, semmire sem vitték, mi meg széreny gyengék és nem tekintélyek mégis csak lettünk valamik.

S mikor ezt elgondolom és látom, hogy mivé lett egy-egy nagy tekintély, sajnálom az ifjúságnak azt a részét, a mely sokat és nagyot képzel magáról. Némelyik azt hiszi, hogy máris demagog, nagy szónok, kiváló író és költő, és boldog önérettel hallgatja félnék társainak dicséző szavait, s elképzei, hogy minő nagy alakja lesz majd ő a társadalomnak s közéletnek.

Legtöbb ifjút bizonyos önképzőkori sikerek kapnak el. Némelyik mint bizonyos lapok tudósítója e réven igyekszik társai közül kiemelkedni, mint a kinek hatalmában áll a dicséret, vagy gáncsolást a nyilvánosság előtt akképen osztogatni, a mint azt egyesek az ő vele szemben tanusított viselkedésükkel megérdemlik. Hát még a melyik diák-korában lapot is szerkeszt, az ám még csak a tekintély! Helyt ad éretlen szellemi-születteknek, nyomdafesték alá juttat gyerekes ömlengéseket, csupa pártfogásból, — mert a mi ifjúságunk éhezik a nyomdafesték után. A mi ifjúságunkba — tisztelet a kivételnek — belefészkelte magát a szereplési vágy, neki boldogság az, hogy róla a világ tudomást vegyen, hogy nevé olvassák, mert ő, mivel van, lenni akar, ismertté akar válni akkor, mikor még csak «olyan semmi, a miből minden csak lehet».

És én eltűnök e felett, mert a mi diák-korunkban csak a tudás, meg az erő volt a tekintély: ma pedig azok lettek tekintélyekké, a kik tollat forgatnak jó vagy rossz akarattal s megfélemlítik azokat, a kik elég hiúk azzal törődni, hogy gyermek-ifju korukban mit irnak róluk a tollforgatók és kevesebb gondot fordítanak arra, hogy szorgalom, tudás és kötelességteljesítés által az iskolában tünjenek ki társaik közül.